

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा.
फैसला

०७०-CR-०७३६

मुद्दा :- वैदेशिक रोजगार र ठगी ।

काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १३ बस्ने जनकलालको नाती रामलालको छोरा, विकाशलाल श्रेष्ठ -----१	पुनरावेदक प्रतिवादी
विरुद्ध	
राजु खड्गीको जाहेरीले नेपाल सरकार -----१	प्रत्यर्थी वादी

शुरू तहबाट फैसला गर्ने:-माननीय न्यायाधीश अध्यक्ष श्री मीरा खड्का
माननीय न्यायाधीश सदस्य श्री अग्नीप्रसाद थपलिया
फैसला मिति:-२०६८।११।२१

वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ६६(२) बमोजिम वैदेशिक रोजगार
न्यायाधिकरणको फैसलाउपर पुनरावेदन पर्न आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर
यसप्रकार छ:-

म निवेदक राजु खड्गीलाई वैदेशिक रोजगारको लागि अमेरिका पठाइ दिने भनी विपक्षी
विकाशलाल श्रेष्ठले दश लाख साठी हजार रूपैयाँ बुझी लिई भाखाभिन्न अमेरिका नपठाएको र
रकम समेत फिर्ता नगरेकाले निजलाई कारवाही गरी साँवा रकम र सो को क्षतिपूर्ति समेत
असुलउपर गराई पाउँ भनी राजु खड्गीले मिति २०६५।१०।१७ मा दिएको जाहेरी
दरखास्त ।

वैदेशिक रोजगारका सम्बन्धमा मेरो राजु खड्गीसँग कुनै सरोकार छैन । राजु खड्गीकी
आमासँग मैले व्याजमा रु.३,००,०००/- (तीन लाख रूपैयाँ) लिएको हो । उक्त रकमको
साँवा र व्याज तिर्छु भन्दा भन्दै मलाई जबरजस्ती रु. १०,६०,०००/- को तमसुक
विकाशलाल श्रेष्ठ वि. राजु खड्गीको जाहेरीले नेपाल सरकार मुद्दा:- वैदेशिक रोजगार ठगी ०७०-CR-०७३६ पृष्ठ १

गराइएको हो । वैदेशिक रोजगार व्यवसाय संचालन गर्ने इजाजत लिएको छु भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठले वैदेशिक रोजगार विभाग समक्ष मिति २०६५।१०।२० मा गरेको बयान ।

प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठले जाहेरवाला राजु खड्गीलाई वैदेशिक रोजगारको लागि अमेरिका पठाइदिने भनी रु.१०,६०,०००/- बुझिलिई विदेश नपठाएको र रकम समेत फिर्ता नगरी वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ विपरितको कार्य गरेको हुँदा निजलाई सोही ऐनको दफा ४३ बमोजिम सजाय गरी साँवा रकम रु.१०,६०,०००/- र सोको ५०% हुन आउने हर्जाना रु.५,३०,०००/- समेत जम्मा हुन आउने रकम रु.१५,९०,०००/- निज प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठबाट जाहेरवालालाई दिलाई भराई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको काठमाडौं जिल्ला अदालत समक्ष मिति २०६५।११।१६ मा पेश भएको अभियोगपत्र ।

मैले जाहेरवालाको आमासँग २०६३ सालमा पटक पटक गरी घरायसी कामको लागि तीन लाख रूपैयाँ सापटी लिएको थिएँ । सो मध्ये एक लाख रूपैयाँ फिर्ता बुझाई सकेको छु । अरू बाँकी नै थियो । मैले मौकामा नबुझाएको भन्ने निहुँमा जाहेरवाला समेत भई मलाई अपहरण गरी लगी डर, त्रास, धम्की दिई मिति २०६५।१०।१५ गते जबरजस्ती करकाप सँग जाहेरवालाले पेश गरेको कागज गराएका हुन् । मैले कागजमा उल्लेख गरेको रकम लिए खाएको छैन । सो लिखतमा उल्लिखित व्यहोरा सबै झुठा हो । मैले जाहेरवालाको आमासँग लिएको लेनदेनको रितबाट लिएको दुई लाख रूपैयाँ तिर्न बाँकी छ, ब्याज समय समयमा बुझाई रहेको छु । मैले जाहेरी व्यहोरा अनुसार जाहेरवालालाई विदेश पठाउन भनि कुनै रकम लिए खाएको छैन । जाहेरी व्यहोरा झुठा र बनावटी हो । कागजको व्यहोरा अमेरिका पठाउने भन्दैमा सो को कुनै आधार जाहेरवालाले दिन सकेका छैनन् । मैले कसैलाई पनि अमेरिका पठाउने गरेको छैन । पठाउन सक्ने कुरा पनि भएन । अनुसन्धान अधिकृत समक्ष गरेको बयानको व्यहोरा र सहीछाप मेरै हो । अगाडिको मिति उल्लेख गरी मिति २०६५।१०।१५ मा करकापसँग कागज गराएको हो । मैले जाहेरवालालाई ठगी गरी रकम नलिएको हुँदा अभियोग मागदावीबाट सफाई पाउनु पर्दछ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठले काठमाडौं जिल्ला अदालत समक्ष मिति २०६५।११।१८ मा गरेको बयान ।

प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठ कसूरमा इन्कार रहेको भए तापनि जाहेरवालाको किटानी जाहेरी दरखास्त, मिति २०६५।५।१५ को लिखत कागज समेतका मिसिल संलग्न तत्काल प्राप्त प्रमाणबाट प्रतिवादी कसूरदार होइनन् भन्न सकिने अवस्था नरहेको र अ.वं. ११८ नं. को देहाय ५ को अवस्था विद्यमान रहेको देखिएको हुँदा पछि ठहरे बमोजिम हुने गरी हाललाई अ.वं. ११८ नं. को देहाय १० मा वर्णित कुराहरूको आधारमा अ.वं. ११८ नं.को देहाय ५ अनुसार प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठबाट रु.२,५०,०००/- (दुई लाख पचास हजार रूपैयाँ) नगद धरौट वा सो बराबरको जेथा जमानत दिए कानून बमोजिम लिई २ दिन नसके कानून बमोजिमको सिधा खान पाउने गरी अ.वं. १२१ नं. बमोजिमको थुनुवा पूर्जी दिई पूर्पर्कका लागि स्थानीय कारागारमा थुनामा राख्न पठाउनु भन्ने समेत व्यहोराको काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०६५।११।१८ मा भएको थुनछेक आदेश ।

काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०६५।११।१८ को थुनछेक आदेश बमोजिम माग भएको धरौट वापतमा जेथा जमानी राखी प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठ तारेखमा रहेको देखिन्छ ।

प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठले जाहेरवाला राजु खड्गीलाई अमेरिका पठाउने भनी दश लाख रूपैयाँ लिएका होइनन् । निजले घरायसी कामको लागि रु. ३,००,०००/-लिएको र पटक पटक गरी एक लाख रूपैयाँ फिर्ता गरिसकेको भन्ने थाहा पाएको हुँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठका साक्षी मुकुन्दराज भण्डारीले मिति २०६६।३।१७ मा काठमाडौं जिल्ला अदालत समक्ष गरेको बकपत्र ।

प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठले जाहेरवाला राजु खड्गीसँग अमेरिका पठाई दिन्छु भनी मिति २०६५।५।१५ मा नगद रु.१०,६०,०००/-मेरै सामुन्नेमा लिई ३ महिनाभित्रमा अमेरिका पठाइ दिन्छु भनी अमेरिका नपठाई ठगी गरेको हो भन्ने समेत व्यहोराको वादीका साक्षी मोहनकुमार शाहीले काठमाडौं जिल्ला अदालत समक्ष मिति २०६६।५।१४ मा गरेको बकपत्र ।

मिति २०६५।५।१५ गते मेरो आफ्नो घरमा निज विपक्षी विकाशलाल श्रेष्ठ आएको बेलामा नगद रु.१०,६०,०००/- मेरो आफ्नै हातले निजलाई दिएको हो । उक्त रकम विपक्षीले मलाई वैदेशिक रोजगारको लागि अमेरिका लैजान्छु भनेर लिएका हुन् । निज विपक्षीले मलाई प्रति महिना दुई हजार डलर कमाई हुन्छ भनेर ठगी गरेका हुन् । प्रतिवादीले मेरो आमासँग लेनदेनको लागि भनेर तीन लाख रूपैयाँ लिएको भन्ने व्यहोरा झुठ्ठा

हो । आमासँगको व्यवहार मलाई थाहा छैन । मलाई त मेरो व्यवहार मात्र थाहा छ । मैले नै उसलाई वैदेशिक रोजगारको लागि पैसा दिएको हो । प्रतिवादीको इजाजत प्राप्त मेनपावर भएको कारण विश्वासमा परी म ठगिन पुगे । मेरो साँवा रकम र सोको हर्जाना समेत मैले फिर्ता पाउनु पर्दछ भन्ने समेत व्यहोराको जाहेरवाला राजु खड्गीले काठमाडौं जिल्ला अदालत समक्ष उपस्थित भई मिति २०६६।५।१५ मा गरेको बकपत्र ।

वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ७८ बमोजिम काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०६६।११।३ को निर्णयअनुसार प्रस्तुत मुद्दा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा सरेको देखियो ।

वैदेशिक रोजगारको लागि अमेरिका पठाइदिने प्रलोभनमा पारी जाहेरवालकी आमाबाट नगद रु.१०,६०,०००/- बुझिलिई प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठले कागज समेत गरिदिएको र निजलाई अमेरिका पठाएको पनि नदेखिएको अवस्थामा निज उपरको कसूर पुष्टि भैरहेको र निज उपर किटानी जाहेरी परेको, वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी कागज तथा कागजका अन्तरसाक्षीको बकपत्र समेतबाट प्रतिवादी उपरको कसूर पुष्टि हुन आएको देखिँदा निजलाई वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ अनुसार १ वर्ष ६ महिना कैद र रु. १,५०,०००/- जरिवाना हुने र मिति २०६५।५।१५ को लिखतमा उल्लिखित रकम र सोको ५०% ले हुने रकम हर्जनाबापत जाहेरवालाले प्रतिवादीबाट भरी पाउने ठहर्छ भन्ने वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको मिति २०६८।११।२१ को फैसला ।

जाहेरवाला सँग मेरो कुनै कारोबार भएको नभै निजको आमासँग रु. ३,००,०००/- को कारोबार भएको हो । मिति २०६५।१०।१५ गते जाहेरवाला समेतका मानिसहरूले मलाई अपहरण गरी डरत्रास देखाई जबरजस्ती वैदेशिक रोजगारको कागज गराएका हुन् । जाहेरवालालाई मैले प्रलोभनमा पारेको कुनै प्रमाण पेश हुन सकेको छैन । जाहेरवालाले हालसम्म राहदानी समेत बनाएको छैन । राहदानी नबनाएको व्यक्तिलाई वैदेशिक रोजगारीमा पठाइदिने भनी ठगी गर्ने कुरा हुन सक्दैन । मैले सञ्चालन गरेको खप्तड मेनपावरमा अमेरिकाको लागि कुनै डिमान्ड आएको सार्वजनिक भएको छैन । सो कुरा यी जाहेरवालाले कसरी थाहा पाएका हुन् खुलाउन सकेका छैनन् । कागज मेनपावरको नाममा नभै सामान्य कपाली तमसुक भएको अवस्थामा वैदेशिक रोजगार ऐन बमोजिम सजाय गरेको फैसला बदर गरिपाउँ भन्ने समेत व्यवहाराको प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठको यस अदालतमा परेको पुनरावेदन पत्र ।

नियम बमोजिम पेशी सुचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न कागजातहरूको अध्ययन गरी पुनरावेदक प्रतिवादीका तर्फबाट उपस्थित विद्वान् अधिवक्ता श्री विष्णुबहादुर गुरुङले मिति २०६४/६५ मा इराकमा भएको घटनाको कारण वैदेशिक रोजगार व्यवसाय धरासायी हुन पुगेको र सो व्यवसायलाई पुनर्स्थापना गर्न जाहेरवालाको आमासँग रकम लिई कागज गरिदिएको हो । लिखतमा रहेका साक्षीहरू जाहेरवालाले आफन्त र गठमतका मानिस भएकोले उनीहरूको बकपत्रले प्रमाणको ग्राह्यता पाउन सक्ने होइन । लेनदेनको लिखत कागजलाई वैदेशिक रोजगारीको हो भनी प्रमाणित गर्ने अन्य कुनै प्रमाण पेश हुन सकेको छैन । जाहेरवालाले हालसम्म राहदानी समेत बनाएको नदेखिएको र राहदानी नै नभएका व्यक्तिलाई वैदेशिक रोजगारमा पठाइदिन्छु भनी रकम ठगी गर्ने सवाल नै उठ्दैन । प्रतिवादीलाई कसूरदार ठहर्‍याउन नमिल्ने हुँदा आरोपित कसूरबाट प्रतिवादीले सफाई पाउनु पर्ने हुँदा हाललाई विपक्षी झिकाउने आदेश जारी गरिपाउँ भनी गर्नुभएको बहस सुनियो ।

पुनरावेदकको तर्फबाट प्रस्तुत भएको उपरोक्त बहस जिकीर सुनी मिसिल संलग्न प्रमाण कागजातहरूको अध्ययन नगरी हेर्दा यसमा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको फैसला मिले नमिलेको के रहेछ ? पुनरावेदन जिकीर पुग्न सक्ने हो होइन ? सोही सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठले जाहेरवालाबाट वैदेशिक रोजगारको लागि अमेरिका पठाइदिने भनी रु. दश लाख साठी हजार लिइ विदेश नपठाएको र रकम समेत फिर्ता नगरी वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ विपरितको कसूर गरेको हुँदा निजलाई सोही ऐनको दफा ४३ बमोजिम कारवाही गरी साँवा र सो को ५०% हुन आउने हर्जना समेत जम्मा रु. १५,९०,०००/- प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठबाट जाहेरवालालाई दिलाई भराई पाउन मागदावी लिइ अभियोगपत्र पेश भएको देखियो ।

प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठ मेनपावर व्यवसायी भएकोले अमेरिकाको लागि कोटा आएको छ । मासिक दुई हजार डलर कमाई हुन्छ । रु. १०,६०,०००/- खर्च लाग्छ भनी विश्वास दिलाएकोले मिति २०६५।५।१५ मा लिखत गरी उक्त रकम बुझाएकोमा वैदेशिक रोजगारीमा अमेरिका पनि नपठाएको र रकम पनि नदिएको हुँदा कारवाही गरिपाउँ भनी प्रतिवादी उपर किटानी जाहेरी परेको देखिन्छ । उक्त मिति २०६५।५।१५ मा भएको कागजको अस्थित्वलाई यी प्रतिवादीले पनि स्वीकार नै गरेको देखिन्छ । तर

जाहेरवालालाई वैदेशिक रोजगारीको लागि अमेरिका पठाइदिन्छु भनी आफूले कुनै रकम लिएको छैन । जाहेरवालाको आमा हरेशमाया खड्गीसँग सापटी लिएको रू. तीन लाख नतिरेको भनी मिति २०६५।५।१५ गते जबरजस्ती लिखत गराएका हुन् भनी अनुसन्धानको क्रममा र न्यायाधिकरणमा समेत बयान लेखाएको देखिन्छ । प्रतिवादीले जिकीर लिए बमोजिम जाहेरवालाकी आमा हरेशमाया खड्गी सँग भएको लेनदेनको लिखत पेश हुन सकेको देखिदैन । जबरजस्तीसँग लिखत गराएको विषयमा करकापमा उजुर गरी लिखतलाई बदर गराउन दावी लिएको समेत देखिदैन ।

जाहेरवालाको आमा तथा लिखतका अन्तरसाक्षी समेतले न्यायाधिकरणमा उपस्थित भई प्रतिवादीले जाहेरवालालाई वैदेशिक रोजगारको लागि अमेरिका पठाइदिन्छु भनी मिति २०६५।५।१५ मा रू.१०,६०,०००/- लिएका र राजीखुसीले कागज गरी दिएका हुन् । पछि अमेरिका पनि पठाइ दिएनन् भनी आफ्नो आफ्नो व्यहोरा लेखाएको पाइन्छ । जाहेरवालाले आफ्नो जाहेरी व्यहोरालाई समर्थन गर्दै बकपत्र गरिदिएका रहेछन् ।

उपरोक्त विवेचित आधार प्रमाणबाट प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठले यी जाहेरवालालाई वैदेशिक रोजगारको लागि अमेरिका पठाइ दिन्छु भनी रू.१०,६०,०००/- लिएका र भाखा भित्र अमेरिका पनि नपठाएको र रकम समेत फिर्ता नगरेको भन्ने आरोपित कसूरमा इन्कार रही बयान गरे तापनि निजको इन्कारी पुष्टि हुन सकेको देखिदैन । प्रतिवादी उपर किटानी जाहेरी दरखास्त परेको, मिति २०६५।५।१५ मा यी प्रतिवादीले वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी लिखत गरिदिएको, उक्त लिखतको अस्तित्वलाई स्वीकार गरी लिखत जबरजस्ती गराएको हो भन्ने जिकीर लिए तापनि कहिँ कतै उजुर गरी लिखत बदर गराउन सकेको पनि देखिदैन । लिखतका साक्षी मोहनकुमार शाही र जाहेरवाला समेतले जाहेरी व्यहोरालाई नै समर्थन गरी बकपत्र गरिदिएको समेतका माथि विवेचित प्रमाण कागजातहरु र तीनको विश्लेषणबाट यी प्रतिवादी उपर लगाइएको आरोपित कसूर शंकारहित रूपमा पुष्टि हुन आएको देखियो ।

अतः प्रतिवादी विकाशलाल श्रेष्ठलाई वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ बमोजिम १ वर्ष ६ महिना कैद र रू.१,५०,०००/- जरिवाना गरी मिति २०६५।५।१५ को लिखतमा उल्लिखित रकम र सो को ५०% हर्जना बापतको रकम समेत जाहेरवालाले प्रतिवादीबाट भराई पाउने ठहरी भएको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको मिति

२०६८।११।२१ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुन सक्दैन । अरूमा तपसील बमोजिम गर्नु ।

तपसील

माथि इन्साफ खण्डमा लेखिए बमोजिम शुरू वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०६८।११।२१ मा भएको फैसला सदर हुने ठहरी फैसला भएकोले निजलाई शुरू तथा यस अदालतबाट लागेको कैद तथा जरिवानाको रकम भुक्तान गरेपछी प्रतिवादीले यस अदालतमा पुनरावेदन गर्दा अ.व. १९४ नं. को सुविधा लिने क्रममा शुरूमा राखेको जेथालाई नै कायम गरी पुनरावेदन दर्ता भएको देखिँदा उक्त जेथा फुकूवा गरी पाउँ भनी निवेदन दिए नियमानुसार गरी फुकूवा गरिदिनु १
दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु १

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत (शा.अ.): तीर्थराज भट्टराई

कम्प्युटर अपरेटर : सुदर्शनप्रसाद आचार्य

इति संवत् २०७३ साल वैशाख महिना १३ गते रोज २ शुभम्

.....